

τα μπεστ σέλερ του 2008

Ευπώλητα, ναι. Για πέταμα, όχι

Ανασκόπηση της χρονιάς για τα βιβλία που έκλεψαν την παράσταση με τις πωλήσεις τους, πολλά από τα οποία είναι και... καλά βιβλία

Από τον Κώστα Κατσουλάρη

Ακούγεται ίσως παράξενο, αλλά δεν υπάρχει αντικειμενικός τρόπος εντοπισμού των μπεστ σέλερ. Οι εκδότες δεν δίνουν αναλυτικά στοιχεία και υπάρχει γενικότερη καχυποψία ότι οι πωλήσεις που ανακοινώνονται δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές. Ως εκ τούτου, οι λίστες με τα ευπώλητα που δημοσιεύονται σε εφημερίδες και αλλού είναι συνήθως αυτοσχεδιασμοί βασισμένοι σε πληροφορίες από ένα ή περισσότερα βιβλιοπωλεία. Συχνά φτάνουν σ' ασφιά μας παράπονα εκδοτών, καθώς δεν βλέπουν βιβλία τους που πουλάνε «σαν ζεστό ψωμί» στα ευπώλητα. Από την άλλη, βιβλία δύσκολα και αποδεδοιμένα δυσκίνητα, «αναπαύοντα» για μήνες στις σχετικές λίστες, ενδεχομένως επειδή αρέσουν σε κάποιο βιβλιοπώλη ή στον αρμόδιο συντάκτη.

Επιλογή, μονόδρομο...

Για τη συνοπτική αυτή αναδρομή βασιστήκαμε κατά κύριο λόγο στις λίστες που δημοσιεύει το περιοδικό «Διαβάζω». Γνωρίζουμε ότι το «Διαβάζω», ως περιοδικό της αγοράς και της πίστεας, λειτουργεί ακομπλεξάριστα σε σχέση με τις πωλήσεις. Από την άλλη, οι λίστες του, που δημοσιεύονται κάθε μήνα, αντλούνται από σημαντικό αριθμό βιβλιοπωλείων και συνεπώς αποτελούν το μεγαλύτερο δείγμα που έχουμε στη διάθεσή μας. Τούτων λεχθέντων και ζητώντας εκ των προτέρων κατανόηση για ενδεχόμενες παραλείψεις, ως δοξίμια για βιβλία κέρδιζαν το ελληνικό αναγνωστικό κοινό τη χρονιά που ολοκληρώνεται σε λίγες μέρες.

Κατ' αρχήν να σημειώσουμε ότι παρά την επιβεβαιωμένη πια άνοδο των βιβλίων μη-μυθολογίας (δοκίμια, ιστορικά, συμβουλευτικά, ιατρικά κ.λπ.), το μυθιστόρημα συνεχίζει να είναι με διαφορά το είδος που κερδίζει το μεγαλύτερο κομμάτι της πίτας. Σε αυτό το πεδίο, ο απολύτως άρχοντας της αγοράς είναι ο Νίκος Θέμελης. Με το τελευταίο του μυθιστόρημα «Οι αλήθειες των άλλων» (Κέδρος) να πλησιάζει μέσα σε ένα μήνα και κάτι τις σαράντα χιλιάδες πωλήσεις, ο Θέμελης είναι με διαφορά ο πιο καλοπωλημένος πεζογράφος της Μεταπολίτευσης. Ετσι, προσθέτοντας τις πωλήσεις των έξι μέχρι σήμερα μυθιστορημάτων του, το σύνολο αγγίζει το εκπληκτικό για τα δεδομένα της χώρας νούμερο των 600 χιλιάδων αντιτύπων.

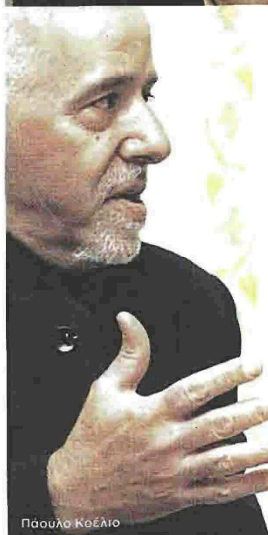
Ωστόσο, τα τελευταία δύο χρόνια ένα νέο «αστέρι» εμφανίστηκε. Η Λένα Μαντά, έχοντας βγάλει μερικά λίγο έως πολύ επιτυχημένα βιβλία στον Λιβάνη, έκανε το «μπαμ» μεταπηδώντας στον Ψυχολογία με την σάγκα «Το σπίτι δίπλα στο ποτάμι», το οποίο ξεπέρασε τις 150 χιλιάδες αντίτυπα. Επιτυχημένο αλλά όχι στον ίδιο βαθμό ήταν και το φετινό «Η άλλη πλευρά του νομίματος», ένα ηθωγραφικό μελό στο σπιλ του παλιού ελληνικού κινηματογράφου. Από τον ίδιο εκδοτικό οίκο (Ψυχολογία), που τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται σε κύριο εκφραστή αυτής της «ελαφριάς» τάσης, ιδιαίτερη επιτυχία είχε το «Φάντασμα της αξόδευτης αγά-

Μαρίνα Καραγάτση

Νίκος Θέμελης

Πάουλος Κοέλιο

της» της Μάρως Βαμβουνάκη, αλλά και της νεότερης Πασχαλίας Τραυλού που με τα «Φτερά από μετάξι» διεκδικεί όχι μονάχα μία θέση στη βιβλιοθήκη μας, αλλά και το Βραβείο Αναγνωστών. Ο πολυγραφότατος Γιώργος Πολυράκης επανήλθε πρόσφατα με το πολεμικό δράμα «Οι αετοί πεθαίνουν ελεύθεροι» (Ψυχολογία), το οποίο έχει φτάσει τη 15η χιλιάδα.

Σε πιο βαθιά νερά

Εντούτοις, ευπώλητα δεν είναι μόνο βιβλία που πουτάρουν στις γυναικείες «ευαισθησίες» ή σε ευκολίες και εύκολους εντυπωσιασμούς, αλλά και πεζογραφήματα αξιώσεων. Ενα από αυτά ήταν φέτος το «μ. Χ.» (Εξάντας) του Βασίλη Αλεξάκη (κυκλοφόρησε το 2007, αλλά πουλήθηκε κατά κόρον το 2008), μια καυστική ανατομία της αγιορείτικης υποκρισίας και νοστορπίας, που λες και προσηγγελλε τα «κατορθώματα» του Βασιλαίου. Ο Αλεξάκης βέβαια γράφει απλά και όχι απλοϊκά, το βιβλίο του διαθέτει ιστορική προοπτική και στοχασμό (είτε συμφωνεί κανείς είτε διαφωνεί) και παρότι φωτίζει την επικαιρότητα καλύτερα από τις περισσότερες αναλύσεις που ακούμε ή διαβάζουμε, στην πραγματικότητα πηγαίνει πέρα από το προφανές θέμα του. Επίσης, ευχάριστη έκπληξη ήταν η διαρκής παρουσία όλο το 2008 στους πίνακες των ευπώλητων του αυτοβιογραφικού βιβλίου της Μαριάννας Κορομηλά «Η Μαρία των Μογγόλων» (Πατάκης), ενώ καλές πωλήσεις έκανε και το τελευταίο μυθιστόρημα της Σώτης Τριανταφύλλου «Λίγο από το αίμα σου» (Πατάκης). Από τον ίδιο εκδοτικό οίκο κυκλοφόρησε και το πεζογράφημα-συμβουλευτικό εγχειρίδιο του μάντζερ Δημήτρη Μπουραντά «Όλα σου τα μάθα, μα ξεχάσα μια λέξη», που ήταν και το πιο καλοπωλημένο του οίκου.

Ιστορικά μυθιστορήματα

Πέρα από τα βιβλία με «γυναικεία» θέματα, η δεύτερη ισχυρότερη τάση στη σύγχρονη ελληνική πεζογραφία είναι το λεγόμενο ιστορικό μυθιστόρημα. Σε αυτό κυριαρχεί η «αναθεωρητική» τάση, την οποία εκφράζει κυρίως ο Θέμελης και στην οποία εσχάτως προστίθεται και ο Ιοσιδωρος Ζουργός. Επειτα από το «βουβό» επιτυχημένο «Στη σκιά της πεταλούδας» (Πατάκης), η «Αηδονόπιτα» του Μαι ιστορική περιπέτεια στα χρόνια της

Ελληνικής Επανάστασης, επικεντρωμένη στην πολιορκία του Μεσολογγίου, ήταν από τα πλέον επιτυχημένα βιβλία της κατηγορίας, μαζί με το «Παλιά, πολύ παλιά» (Γαβριηλίδης) του Πέτρου Μάρκαρη, που χρησιμοποίησε την Ιστορία των Ελλήνων της Πόλης στον αστυνομικό υφής καμβά του. Ιστορική προοπτική διέθετε το «Διαμαντένιο άλφα» (Ελληνικά Γράμματα) της Νόρας Προκοπίου-Φυλόρωφ, καθώς και το «Από δρυ παλιά κι από πέτρα» (Ψυχολογία) της Νοέλ Μπάξερ. Καλή πορεία -δεδομένου ότι πρόκειται για βιβλίο με λογοτεχνικές αξιώσεις- είχε και το «Τι ζητούν οι βάρβαροι» (Ελληνικά Γράμματα) του Δημοσθένη Κούρτοβικ, ενώ ένα σαφώς μεγαλύτερο κοινό κινήτησε ο Γιάννης Ξανθούλης με το «Του φιδιού το γάλα» (Ελληνικά Γράμματα), καθώς και με το πιο πρόσφατο, μη μυθοπλαστικό, «Κωνσταντινούπολη» (Μεταίχμιο). Καλά φαίνεται να πηγαίνει και το τελευταίο βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου «Για να δει τη θάλασσα» (Καστανιώτης), ενώ στις ευχάριστες εκπλήξεις της χρονιάς, από πλευράς πωλήσεων και όχι μόνο, εντάσσεται το μυθιστόρημα της Μαριάννας Καραγάτση «Το ευχαριστήμενο ή οι δικοί μου άνθρωποι» (Άγρα), μια ενδιαφέρουσα και καλογραμμένη ανάπλαση της οικογενειακής ζωής και του ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος του πατέρα της Μ. Καραγάτση. Τέλος, θα ήταν παράλειψη να μην αναφέρουμε το αυτοβιογραφικό πεζογράφημα του Κωνσταντίνου Τζούμο «Ως εκ θαύματος» (Καστανιώτης) - από τα πιο καλοπωλημένα βιβλία της καλοκαιρινής περιόδου.

Ο «Αλχημιστής» & η «Μπρίντα»

Στη μεταφρασμένη πεζογραφία δεσπόζει ο Πάουλος Κοέλιο με τη μάγισσά του «Μπρίντα» (Λιβάνης), ενώ από κοντά ακολουθεί και το «Νησί» της Βικτόρια Χίολοπ (Διόπτρα). Από τα «αισθηματικούς» περιεχομένου ξεχώρισαν τα «ΥΓ Σ' αγαπώ» (Διόπτρα) της Σεσίλια Αχερν, το «Χιόνι τον Απρίλη» (Ωκεανίδα) της Ρόζαμουντ Πίλτσερ, αλλά και το γαλλικό «Η κομψότητα του σκαντζόχοιρου» (Σύγχρονοι Ορίζοντες) δείχνει να πηγαίνει πολύ καλά. Τα «Βασίσου πάνω μου» και «Να σου πω μια ιστορία - Διηγήσεις που μ' έμαθαν να ζω» (Opera) του Χόρχε Μπουκάι ήταν από τις ευχάριστες εκπλήξεις, ενώ πολύ δυναμική πορεία έχουν κάνει μέχρι τώρα τα «Γόμορρα» (Πατάκης) του Ρομπέρτο Σαβιάνο - της ομότιπλης ταινί-

ας βοηθούσης. Εξαιρετικά καλές πωλήσεις έκανε το πολυσέλιδο κινεζικό «Το τοτέμ του λύκου» (Ψυχογιός) του Ρονγκ Ζιανγκ, αλλά και το ψυχολογικό θρίλερ «Αιχμηρά αντικείμενα» (Μεταίχιμο) της Αμερικανίδας Τζούλιαν Φλιν. Επίσης, αναπάντεχα μεγάλο κοινό συνάντησαν δύο ακόμη βιβλία, το επίκαιρο «Η γενιά των 1.000 ευρώ» (Καστανιώτης) των Αντ. Ινκορβάια και Αλ. Ριμάσα, αλλά και το σκοτεινό αριστούργημα «Ταξίδι στην άκρη της νύχτας» (Εστία) του Λουί Φερντινάν Σελίν.

Περί φύλων και προτιμήσεων

Τα βιβλία μη μυθοπλασίας κερδίζουν ένα όλο και μεγαλύτερο κοινό, ίσως επειδή όλο και περισσότεροι αναγνώστες ζητούν από τα βιβλία συγκεκριμένη και χρήσιμη γνώση, άμεσα «ρευστοποιήσιμη». Σε αυτό το πνεύμα, οι γυναικές φαίνεται να συγκινούνται περισσότερο από βιβλία αυτοβοήθειας, αυτοολοκλήρωσης ή ψυχοθεραπευτικής κατεύθυνσης, ενώ οι άντρες από ιστορικές εκλαϊκεύσεις ή επικαιρικές γεωπολιτικές αναλύσεις. Έτσι, το «Μυστικό» (Λιβάνης) της Ρόντα Μπερν (που μόνο «μυστικό» δεν είναι πια...) και το «Στον κήπο του Επίκουρου» (Άγρα) του Αμερικανού ψυχαναλύτη Ιρβιν Γιάλομ ήταν τα πιο καλοπωλημένα βιβλία αυτής της κατηγορίας, με το «Εγ-

χειρίδιο βλακείας» (Τόπος) του Διονύση Χαριτόπουλου να έπεται. Τρία βιβλία με ιστορική προοπτική κέρδισαν επίσης τους αναγνώστες, με το «Μικρή ιστορία του κόσμου» (Πατάκης) του Ερνστ Γκόμπριχ να προηγείται και το σατιρικό «Η Ελλάδα ποτέ δεν πεθαίνει» (Καστανιώτης) του Κώστα Παπαϊωάννου μαζί με την ανάλυση «Εν ονόματι της Μακεδονίας» (Λιβάνης) του Σταύρου Λυγερού να ακολουθούν. Επίσης ιστορικού ενδιαφέροντος, με θέμα του την Καταστροφή της Σμύρνης, το «Χαμένος παράδεισος» (Μίνωας) του Βρετανού δημοσιογράφου Γκάιλ Μίλτον συγκίνησε αλλά και κινητοποίησε το στοχασμό, ενώ καλή πορεία είχε και η συλλογή άρθρων του Χρήστου Γιανναρά «Η κατάρρευση του πολιτικού συστήματος στην Ελλάδα σήμερα» (Ιανός). Αρκετή ανταπόκριση, δεδομένου ότι δεν έχει στοιχεία εκλαϊκευσης και απευθύνεται σε ένα πιο ενημερωμένο κοινό, είχε το βιβλίο του πολιτικού επιστήμονα Γιάννη Βούλγαρη «Η Ελλάδα από τη Μεταπολίτευση στην παγκοσμιοποίηση» (Πόλις). Τέλος, υψηλές πωλήσεις έκαναν το «Η τέχνη του πολέμου» του Σαν Τζου (Περίπλους), καθώς και η συλλογή γλωσσικών συμβουλών και διαπραγματεύσεων «Το λέμε σωστά; Το γράφουμε σωστά;» (Μεταίχιμο) των Ι. Αναγνωστοπούλου και Π. Γκέσουρα.

Για παιδιά

Στα βιβλία που απευθύνονται σε παιδιά ξεχώρισε φέτος «Ο ψεύτης παππούς» της Αλίκης Ζέη, αλλά και ο ευπώλητος μακράς διάρκειας «Μικρός Νικόλας» (Σύγχρονοι Ορίζοντες). Το τελευταίο επεισόδιο της σειράς Lemony Snicket (Ελληνικά Γράμματα), αλλά και δύο τρία βιβλία του κυρίαρχου στο είδος Ευγένιου Τριβιζά συμπληρώνουν τις πρώτες θέσεις. Δεν σταματά βέβαια να πουλάει ο «Μικρός πρίγκιπας» (Πατάκης, και όχι μόνο) του Αντουάν ντε Σεντ Εξπερί, ενώ καλά τα πήγε το βιβλίο για εφήβους της Σώτης Τριανταφύλλου «Αφρικανικό ημερολόγιο» (Πατάκης) – μία υβριδική και δύσκολα αναγνωρίσιμη κατηγορία.

Τέλος, καλές πωλήσεις κάνουν βιβλία που διαπραγματεύονται τη σχέση μας με το... στομάχι μας, ειδικά όταν φέρουν πάνω τους γνωστές υπογραφές τηλεοπτικών ή μη μαγείρων, ή όταν υπόσχονται μυστικές συνταγές μοναχών (κατά προτίμηση Αγιορειτών). Ο Αρκάς έχει δύο τρία λευκώματα στα πρώτα σε πωλήσεις, ενώ επίσης μεγάλο κοινό συνάντησε το περί ομοιοπαθητικής βιβλίο του Γιώργου Βυθούλα (Ιανός). Τον αστερισμό της επιτυχίας συμπληρώνουν τα «Eat, pray and love» (Μίνωας) της Ελιζαμπεθ Γκίλμπερτ (ο τίτλος τα λέει, νομίζω, όλα) αλλά και το «Απόλυτο βι-

βλίο για τη γλώσσα του σώματος» (Εσοππρον) των Άλαν Πιζ και Μπάρμπαρα Πιζ. Κι όσο για την ποίηση, οι σύγχρονοι –πλην της Δημούλα- ποιητές έχουν κάθε λόγο να βγαίνουν παραπνοούμενοι, αφού το αναγνωστικό κοινό τους αγνοεί με αξιοθαύμαστη επιμονή. Αντ' αυτών προτιμά σταθερές αξίες (βλ. Ελύτης, Καββαδίας, Γκάτσος, Σεφέρης), με το «Μονόγραμμα» του Ποιητή του Φωτός να προηγείται.

Διαπιστώσεις...

Ολοκληρώνοντας αυτό το ζαλιστικό name dropping διαπιστώνει κανείς ότι τα βιβλία που πουλάνε, κόντρα σε μια διαδεδομένη αντίληψη, δεν είναι όλα για... πέταμα. Αρκετά από αυτά είναι μάλιστα σπουδαία βιβλία, που αποδεικνύονται και ανθεκτικά στο χρόνο. Εξίσου πολλά ωστόσο, ίσως τα περισσότερα, μας κάνουν να σκεφτούμε κάτι που έγραφε ο Νάσος Βαγενάς σε παλιότερη επιφυλλίδα του, ότι «αντίθετα από μια επίσης ευρέως διαδεδομένη αντίληψη-το βιβλίο δεν αποτελεί αυταξία. Οτιδήποτε «βιβλιοσχίμο» δεν είναι απαραίτητως χρήσιμο, όπως και οποιοσδήποτε φορτώνει με λέξεις το σκληρό δίσκο ενός υπολογιστή δεν είναι απαραίτητως πρόσωπο που αξίζει το σεβασμό μας. Μια μεγάλη και σίγουρα δύσκολη συζήτηση».